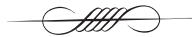

FRÖHLICH DÁVID

fr.david90@gmail.com
PhD-hallgató (KRE BTK)

A lovasság és a páncélos erők viszonya a két világháború közti magyar katonai gondolkodásban

— *The Relation of the Cavalry and Armoured Troops in the Hungarian Military
Thinking between the Two World Wars* —

Abstract After the First World War, the Hungarian Royal Army's task was to evaluate the experiences it had gained during the years of the war. In the positional warfare the cavalry forces could not succeed, because of its former principle which had been laid down in the tactical and field manuals. Therefore these principles and the application of these needed serious reconsideration. With the appearance and development of armoured forces most theoreticians saw a new opportunity for the deployment of cavalry forces. The theoreticians wrote many studies in the contemporary military press in the 1920s and 1930s. The most important review was the Magyar Katonai Közlöny (Hungarian Military Bulletin) later called Magyar Katonai Szemle (Hungarian Military Review). On the columns of this journal mainly officers who had fought in the Great War wrote their studies on many subjects, among them about the cavalry's future. On one hand the majority of these officers – many of them cavalry officers – thought that the cavalry would have its *raison d'être* in the future wars, along with the armoured and mechanized forces. Despite the fact that it needs serious advancement and improvements, the cavalry could still be a legit force in a modern war. On the other hand, a few writers saw the cavalry only as a temporary solution that would not need serious alteration, because the speed of the development of armoured vehicles would supersede the outdated cavalry, which would only remain a symbol, and could not have the expected power. These pessimist opinions were very speculative based on what would happen in the future, rather than what was certain at that point. Of course everybody recognized the importance and significance of the mechanized forces, although they saw the cavalry as a link between what armoured forces could not do and what the cavalry could do better than regular infantry.

Keywords Cavalry, military press, theoreticians, armoured forces, principles of deployment

DOI 10.14232/belv.2015.4.4

<http://dx.doi.org/10.14232/belv.2015.4.4>

Cikkre való hivatkozás / How to cite this article:

Fröhlich Dávid (2015): A lovasság és a páncélos erők viszonya a két világháború közti magyar katonai gondolkodásban. *Belvedere Meridionale* 27. évf. 4. sz. 60–68. pp

ISSN 1419-0222 (print) ISSN 2064-5929 (online, pdf)

(Creative Commons) Nevezd meg! – Így add tovább! 4.0 (CC BY-SA 4.0)

(Creative Commons) Attribution-ShareAlike 4.0 International (CC BY-SA 4.0)

A két világháború nagy katonai teoretikusainak munkái jelentős hatással voltak a magyar katonai gondolkodókra is. Ezek közül talán a legfontosabbak *Fuller*, *Douhet* és *Seeckt* gondolatai voltak.¹ Az ő munkáik és elméleteik sokszor visszaköszönnek a magyar tisztek munkáiban. Természetesen egy kisebb államra, szűkösebb anyagi és külpolitikai lehetőségekkel más volumenű elméletek alkalmazandóak, az alapelv azonban felismerhető. Főleg *Fuller* és *Seeckt* munkái nyomán, többen úgy vélték, hogy az eljövendő háborúban Magyarországnak egy gyors, minden erőfeszítést felvonultató támadással kell a háborúba lépnie, mivel csak egy erős mindent eldöntő csapással lenne képes az ellenséges államokat legyőzni. Ekkor még főleg a Kis-Antant országait tekintették lehetséges célpontnak. Ebből kifolyólag *Werth Henrik* későbbi vezérkari főnökkel az élen, sokan úgy vélték, hogy egy olyan elit hadsereg legyen szüksége Magyarországnak, mely kizárólag ütőképes gyorsanmozgó csapatokból áll fel.² Ezen alapvonal mentén domborodtak ki a különböző vélemények a két gyorsanmozgó fegyvernem, azaz a lovasság és a gépesített, páncélozott egységek körül.

A páncélos és gyorsanmozgó fegyvernem kialakulásának első évtizedeiben, azaz az 1920-as, '30-as években rendkívül korlátozott lehetőségek álltak rendelkezésre. A kiképzést a Katonai Ellenőrző Bizottság felügyelete mellett, csupán rejtve a RUIISK (Rendőri Újonc Iskola) fedőszerv keretein belül lehetett megoldani, amely gyakorlatilag a korai páncélgépkocsi kiképzést valósította meg. A beszerzést Angliával, Olaszországgal, Svédországgal és Németországgal intézték a magyar hatóságok. Ebben a korai időszakban csupán a következő típusok álltak rendelkezésre: 14 darab LK II, első világháborús könnyűharckocsi, 1 darab FIAT–Carden-Loyd és 5 darab FIAT 3000 B könnyű harckocsi, továbbá 1 darab FIAT–Ansaldo CV 33 és 150 darab CV 35 kisharckocsi. Ezek a típusok sem mennyiségben, sem minőségben nem tudtak megfelelő alapot nyújtani a kellő gyakorlatok és kiképzések elvégzéséhez.³ Ráadásul ezen eszközök zömét rejtve, titokban, sokszor szétszerelve kellett a Honvédségnek beszerezni. Ez alól csupán 2 darab 29. M Vickers páncélgépkocsi képzett kivételt, melyeket legálisan szerezték be Angliától.⁴ Ilyen viszonyok között indokolt volt, hogy más országok tapasztalatait mérlegeljék a hazai írók.

Az első páncélosokkal és lovassággal foglalkozó írás *Nagy Bódog*tól⁵ származik, aki 1927-ben kezdett el foglalkozni a gépesítés témájával. Mivel Magyarországra még mindig vonatkoztak a trianoni korlátozások, így kézenfekvő volt, hogy más országok tapasztalatait vizsgálják meg a teoretikusok. Ebből kifolyólag *Nagy* először a francia hadgyakorlatok eredményeit vette szemügyre. A franciák azzal a céllal, hogy a lovasság felváltásának lehetőségeit megvizsgálják, páncélautókat („auto-mitrailleuse”) és hernyótalpas páncélautókat (auto-chenille) vetettek be a gyakorlatok során. Az eredmény, hogy noha akár alkalmas is lehetne a lovasság felváltására a páncélautó, sok körülmény mégsem teszi lehetővé, hogy az előbbi előnyeit helyettesítse. Emellett a francia gyakorlatokon való alkalmazás is hibás volt, mivel a nem megfelelő arányú és idejű bevetése az

¹ *John Charles Fuller* (1878–1966) tábornok brit teoretikus, a páncélos háború elméletének egyik kidolgozója. Ehhez kapcsolódó főbb művei: *The Foundations of the Science of War*, *Nine Principles of War*.

² DOMBRÁDY 1987. 56–58.

³ BÍRÓ–SÁRHIDAI 2012. 53.

⁴ BÍRÓ – ÉDER – SÁRHIDAI 2006. 9.

⁵ *Nagy Bódog Béla* (1885–1960). 1907-ben avatták hadnaggyá a Ludovika Akadémián. A világháborút a cs. és kir. 4. huszárezrednél szolgálta végig. A '20-as '30-as években a Honvédelmi Minisztériumnál töltött be különböző posztokat. 1936-ban ezredessé léptették elő. 1941-ben nyugállományba vonult. http://www.tortenelmitar.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=5218&catid=77%3A&Itemid=67&lang=hu (Hozzáférés: 2015.06.12.) E cikk megírásakor huszárofnagyi rendfokozatot viselt.

eszközöknek és a lovasságnak nehézkes, eredménytelen bevetéseket eredményeztek.⁶ A francia tapasztalat szerint nem célszerű egy egységbe vonni a lovasságot és a páncélozott, gépkocsis egységeket, mivel azok eltérő feladattal rendelkeznek, és azoknak a megvalósítási módja is különbözik. Ehelyett egy magasabb parancsnokság szükségeltetik, mely összhangba hozza két különböző alakulat műveleteit.

Az angol hadgyakorlatokon már feltűnik az ún. egyszemélyes harckocsi („one-man-tank”), mely képes lehetne a lovasság legtöbb feladatát ellátni, de még mindig rendelkezik olyan hátrányokkal, melyek nem teszik képessé a lovasság felváltására. Ami ennél fontosabb megjegyzés, hogy Nagy az együttműködésben látja a jövőt, nem a felváltásban, így új perspektívába helyezve az angol gyakorlatok eredményét.⁷

1928-ban G. K.⁸ fedőnév alatt jelent meg egy írás⁹, melyen erősen érezhetőek a jövőbe tekintés vonásai. Ez azzal indokolható, hogy a lovasság fenntartását, legnagyobb részben, csupán átmeneti időszaknak tekinti a szerző, amíg a technikai fejlődés nem bontakozik tovább. A szerző célja, hogy ennek az „átmenetileg fenntartandó” lovasságnak a jelenlegi erejét leírja. Fontos megjegyzés a részeről, hogy már nem a gyalogságot, hanem a lovasságot ítéli erdei terepen való haladáshoz, mivel onnan egyértelműen kizárhatóak a gépesített erők.¹⁰

Az eddig írásokhoz képest egy eltérő nézőpontot képviselő vélemény is markánsabban megfogalmazódik – legalábbis a hozzáállásban mindenképp eltérőek az eddigi nézőpontok – miszerint a ló csupán szállítóeszköz, akárcsak a gépkocsi, azt kell csak eldönteni, melyik hasznosabb.

Támadó hadműveletekhez egyértelműen a harckocsik és gépesített egységek kizárólagos fölényét rendeli, azonban a védelemhez már nem tartja alkalmasnak ezen egységeket. A lovasság terepjáró képessége továbbra is központi tényező, de csak ideiglenesen, mivel gyors fejlődésre számít a technika terén. A szétaprózás kérdésére – pl. a felderítésnél – szerinte a kisharckocsik fejlődése fog választ adni, amely nem feltétlenül szükségeltetik az összevont harckocsi alakzatok támadásánál, így alkalmas lesz széttagolt felderítésre is. Mivel szerinte a védelemhez nem alkalmas a harckocsi, ezért gyalogságra is szükség van, amit a legideálisabban láncaltalpas gépkocsik tudnak szállítani, de ez szintén csak egy későbbi fejlesztési-fázisban jöhet majd létre. Addig a lovasság még ideális szállító eszköz, de szükségszerűen cserélni kell majd. A tüzérség gépesítése szintén elkerülhetetlen, noha még fogatolt tüzérség a legjobb a lovasság mellé, ahogy minden más szerinte ez is meg fog változni idővel.¹¹

G. K. elveti a lovasezred szervezetében motorizált egységek elhelyezését, csupán a vonatban lehet erről szó. Ez megint csak ellentmond a korábban megjelent véleményeknek. A két fegyvernem teljes szétválasztását szorgalmazza, szerinte a lovasság csupán a mellékterepre fog szorulni az úton gyorsabban haladó nagyobb erőt képviselő páncélos erőkkel szemben. Meg kell jegyezni azonban, hogy ez az elméleti kép egy rendkívül optimista totális gépesítést feltételező háborúban

⁶ Benzinköltség, terepjárhatóság, akadályok leküzdésének képessége és a leküzdés idejének függvénye. Noha sok pozitív eredmény jött ki, az összehatas a negatív eredményekkel együtt nem járt jelentős javulással. NAGY BÓDOG 1927. 44–45.

⁷ Ilyen hátrány a gyalogsági harc alkalmával a lovak harcolókat való követése, hiszen a jármű képtelen igazodni személyzet nélkül a fronthoz, míg a lovakat minimális személyzettel is odébb lehet vezetni. Emellett a benzintakarmány kérdésében is a lovasság részesül előnyben, hiszen könnyebb ellátni a lovakat utánpótlás késése vagy hiánya esetén, míg benzint nélkül a gép nem megy tovább. NAGY BÓDOG 1927. 47.

⁸ Nagy valószínűséggel Gerbert Károlyt, a Hadilevéltár főigazgatóját takarja e név.

⁹ G. K. 1928. 261.

¹⁰ G. K. 1928. 264.

¹¹ G. K. 1928. 265–268.

állhatná csak meg a helyét. Ha viszont figyelembe vesszük mind a saját, mind a már korábban ellenséges államok gazdasági-technikai állapotát, világosan látszik, hogy teljes gépesítésre csekély eséllyel kerülhetett sor hazánkban, így véleménye szerint egyelőre szükséges a „mellékterepen küzdő lovasság” megtartása.

Stielly Walter a motorizálás kérdésében, már nem megy jövőbe menő fejtegetésekbe, mint G. K., igyekszik a jelen állapotok alapján ítélni, az előrejelzései sokkal földhöz ragadtabbak, realisztikusabbak. Noha szerinte is még nagymértékű fejlődés fog végbemenni a harcokcsi-fejlesztés terén, ez nem fogja teljesen kizárni a lovasság szerepét.¹² Ebből következően lovasságra szükség van, de a szervezeten egyértelműen módosítani kell.¹³ A lovasságot végül, mint lovassági feladatok ellátására alkalmas gyalogságot képzei el, mely nézőpont már közelebb áll a lovasságot támogató teoretikusokhoz, de a jövőre vonatkozó álláspontja érezhetően nem kiforrott, a sok feltételezésből fakadóan.

Nagy Bódog következő cikke¹⁴ 1932-ben jelent meg, melyben újfent a gépesítés témáját vette elő. Ugyan a harcokcsi fejlődésének gyors mivoltát veszi alapul, megállapítja, hogy ennek ellenére még mindig nem képes önálló működésre a csupán harcokcsiból álló seregetest, még ha sebességben és tűzerőben is leghagyja a lovasság teljesítményét. Ez szintén alkalmazható a páncélgépkocsis alakulatokra, az előnyök ott sem jutnak felszínre a lovassággal szemben.

A sok bíráló ellenére, akik szerint a menetsebesség különbözősége miatt nem lehet lovasságot gépesített alakulatokkal együtt alkalmazni, Nagy Bódog szerint megfelelő mennyiségű és minőségű gépesítés esetén, ez a probléma megoldható. A megfelelő arány eltalálása „függ az állam terepalakulatától, úthálózatától, gazdasági és ipari helyzetétől, nyersanyagától, lovainak számától stb. és függ alkalom adta hadműveleti és harcászati feladattól”.¹⁵

Az egyik legfontosabb tanulmány Szabadhegy István főhadnagy¹⁶ nagyobb terjedelmű írása, mely 1932-ben jelent meg.¹⁷ Igen beszédes a cím (Lovas seregetestek pótlása mechanikus alakulatokkal), azonban ne tévesszen meg minket, Szabadhegy egyértelműen a lovasság mellett teszi le voksát, ami hamar ki is derül írásaiból. Első világháborús tapasztalatokra hivatkozva megállapítja, hogy ugyan a lovasság volt a legmozgékonyabb fegyvernem, mégsem volt kielégítő tűzereje harci feladatainak teljesítéséhez. Francia példával szemlélteti a lovasság gépesítésének kezdeti szakaszát, mivel ezen országban már igen korán megkezdődött a nagy mértékű gépesítés, és az erre vonatkozó elméletek kidolgozása.

Az angol példát elég szélsőségesnek tartja, érthetően, hiszen minden korábbi tapasztalat ellenére kizárólag mechanizált alakulatokkal kívánja felállítani hadseregét az angol vezérkar. Fuller és Croft angol tiszteket idézi, akik egyértelműen a gépi tényezőben látják a jövő háborújának a megnyerését és nem az emberi, szellemi tényezőben.

¹² A harcokcsik gyártása igen költséges dolog, ezt belátva vizsgálja a kérdést, számolva egyes országok gazdasági teljesítőképességének határaival. STIELLY 1928. 489.

¹³ Csatlakozik a még a '20-as évek elején felmerülő kérdésekben ahhoz a nézethez, miszerint a lovasság ugyan gyalogos harcot vív, mégis lesz alkalom, amikor lovasrohamra fog kényszerülni, így a felszerelésen könnyíteni kell, míg a tűzerőt pedig növelni. STIELLY 1928. 490.

¹⁴ NAGY BÓDOG 1932. 51.

¹⁵ NAGY BÓDOG 1932. 56.

¹⁶ csallóközmegevercsi Szabadhegy István (1901–1969) a Ludovika Akadémián 1921-ben avatták hadnaggyá, majd szolgálatát a 2. huszárezredben kezdte meg. Később a franciaországi Samurban lovas tiszti tanfolyamot végzett, majd hazatérve az 1. huszárezredhez osztották be. Onnan került 1937-ben a lovas testőrség állományába. 1942-ben önkéntesként harcolt a Donnál. 1944-től a 4. huszárezred osztályparancsnoka. Angol hadifogságba esett, majd az Egyesült Államokban telepedett le. BENE–SZABÓ 2006.

¹⁷ SZABADHEGY 1932. 19.

Az európai kontinentális, és azon belül is leginkább a francia felfogás szintén a gépesítés mellett tör lándzsát, de tisztában vannak annak a gazdasági igényeivel is, így a teljes gépesítést nem azonnali határidejű kérdésként látják. Az üzemanyag és a terepviszonyok problémája mind közrejátszanak az uralkodó álláspontokban. A francia példán továbbá figyelemmel lehet kísérni, hogy a gépesítés a lovashadosztályok megerősítésével járt és nem a lecserélésükkel, hiszen az előzőekben felvázoltakhoz. Ezáltal a mozgékonyosság és a tüzerő összhangban érvényesül a lovasságnál, így egyértelműen pozitív példaként lehet rá tekinteni.¹⁸ Persze a franciáknál is megvannak az angolokéval egyező vélemények, de ezek korántsem nevezhetőek dominánsnak.

A feladatok Szabadhegy szerint nem változtak a világháború és a lovassági szervezet változása óta. A lovasság „felderít, biztosít, felveszi az érintkezést az ellenséggel, leplezi a saját főerők felvonulását, támogatja a saját erők harcát és kiaknázza a sikert”.¹⁹ Ennek értelmében a lovasságnak támogató és önálló alkalmazásban egyaránt helyt kell állnia a jelen korban is, így a vizsgálatát is ennek megfelelően kell végrehajtani. Noha amíg hadászatiilag fontosabb a mozgékonyosság, addig harcászatiilag a tüzerő dominál. Ez összefüggésben van azzal, hogy a lovasság már leginkább lóról szállt gyalogságként vívja tűzharcát.

Arra a kérdésre, hogy a lovasságot lehet-e pótolni előljáróban úgy válaszol, hogy csak olyan fegyvernemmel lehet, amely maradéktalanul tudja ellátni feladatait, és emellett anyagi, kiképzési vonzatai is hasonló erőbedobást igényelnek.

A lovasság és a gépesített erők viszonyát 4 szempont alapján vizsgálja. Harcászati alkalmazás szerint, ipar és útviszonyok alapján, üzemanyag tekintetében és pénzügyi alapon.²⁰ Ezek közül nem meglepően az első, a harcászati alkalmazás a legbővebben kifejtett téma.

Újra előveszi az angol példát leginkább megcáfolásának a céljából, ehhez azonban az angol gondolat mellett szemügyre kellett vennie a magyar lovasságra vonatkozó fennálló elveket is, három egységre bontva. Harc előtt a feladat az ellenség felderítése, és a saját csapatok leplezése, harc alatt a szárnyvédelem, magasabbegységek közti összeköttetés biztosítása (bár ez leginkább a csapatlovasságra vonatkozik); harc után pedig üldözés, vagy a visszavonulás biztosítása.²¹

A felderítést követő harcérintkezéssel szemben támasztott igényeket illetően – terephez való simulás, rugalmasság – az akkori gépesített egységek még nem álltak olyan szinten, mint a lovasság. Ez szintén igaz a leplezésre is, hiszen ott is folyamatos mozgásra, mozgékonyagra és rugalmasságra van szükség, hogy a folytonos alkalmazkodásnak eleget lehessen tenni. Kerékpáros és motorkerékpáros alakulatok ugyan jól működhetnek együtt a lovassággal, de külön semmiképp sem, mivel, bár a terepfüggőségük kisebb, mint a harcokcsiké, de így is nagyobb, mint a lovasságé.

Végeredményben azt az álláspontot erősíti, hogy a cikk megírásának állapotában (1932) még nem lehet felváltani a lovasságot, mivel nem áll erre alkalmas szinten a (hadi)technika.²²

Az ipari és ezen belül az üzemanyag-kérdés egyértelműen hátrányosan hat Magyarországra, hiszen nem tudja ellátni önmagát a szükséges eszközökkel és az azok működtetéséhez való üzemanyag tartalékkal, így egyértelműen elvetendő a teljes motorizálás, nem beszélve annak teljes anyagi vonzatáról.

Szabadhegy a következőkben állapítja meg a modern lovas seregtestek felállításának kri-

¹⁸ SZABADHEGY 1932. 24–25.

¹⁹ SZABADHEGY 1932. 26.

²⁰ SZABADHEGY 1932. 28.

²¹ 1924-es Harcászati Szabályzat I. részének (harcászati elvek) vonatkozó részei és SZABADHEGY 1932. 30.

²² SZABADHEGY 1932. 37.

tériumait: A jól kiképzett lovas erő feladata a felderítés és a leplezés. Ezt kell támogatni könnyű harckocsi alakulatoknak az ellenséges ellenállás leküzdésére. Szükség van továbbá egy mozgékony (kerékpáros, vagy motorkerékpáros) gyalogságra, mely súlypontot ad harc esetén. Mozgékony tüzérségre, mely feltétlenül tudja támogatni a lovasságot minden helyzetben. És végül a lovasságot támogató repülő erőkre. Mindemellett csak akkor van mindennek értelme, ha a lovasság alkalmazását a feladatainak megfelelően hajtják végre, és nem pazarolják el a pozitív tulajdonságait helytelen alkalmazással.²³

A lovasság mechanizált alakulatok elleni helytállása szintén pozitív értékelésű. Itt is a te-repviszonyok kihasználásában rejlik a kulcs, emellett a lovasság erős tüzerejével szintén képes felvenni a harcot a motorizált egységekkel.

Vitéz Szakonyi Lajos rövidke írásában ló és motor viszonyát vizsgálja.²⁴ A Szabadhegy István által részletesen leírt, mondhatni a többség által képviselt elmélet mellett a szállítást is kihangsúlyozza, mivel a fogatolt szállítóeszközöknek továbbra is szerep jut a hadseregekben, ám ezt kevesen emelték ki eddig. Jelen esetben is természetesen a terep a meghatározó szempont az összehasonlításban, mely a lovasság mellett szól. Noha a lovasság harcban való részvételét kisebb arányban véli létjogosultnak, mégis azok táborába tartozik, akik az együttműködésben látják a jövőt, nem pedig a leváltásban. Fontos szempont továbbá a „harc eszköz előállítás”. Egyrészről a harckocsi típusok gyártása költséges lehet, továbbá fennáll a veszélye a túl gyors modernizálás esetén az eszközök igen gyors elavulásának. Másrészről a lóállományt is gondosan fel kell készíteni katonai feladatokra, és háború esetén éppen ezért a pótlása is nehezebb lehet. Felhívja a figyelmet tehát, hogy mivel szükség van lovasságra a hadseregnek, éppen ezért a lótenyésztés fejlesztésére és gondozására is oda kell figyelni, mivel létszükséglete az a lovasságnak.²⁵

Fontos különbség, az eddigi legtöbb a lovasság szerepének „ideiglenességét” kihangsúlyozó véleménnyel szemben, hogy Ehrlich Géza²⁶ szerint „kétségen felül áll, hogy korszerű felszereléssel és kiképzéssel a lovasság a jövő háborújának is értékes tényezője lesz.”²⁷ Ez túlmutat azon a nézetén, miszerint a technika teljesen felváltaná a lovasságot.

Megállapítja, hogy még nincsenek végelegesnek mondható kipróbált hadrendek, hiszen a gépesítés kapcsán még egy igen friss jelenségről van szó. Így sok gyakorlatra és tapasztalatra lesz még szükség, mivel legtöbbször még csak a tisztán gépesített erők gyakorlatainak negatív tapasztalatai szólnak a lovasság megtartásának elmélete mellett. Éppen ezért szükség van az újonnan létrehozott hadrendek alapján a vegyes lovas-gépesített csoportoknak rendkívül sok gyakorlatot tartani.

Szóba jön a lovasság – mint gyalogsági erő – gépesített gyalogsággal való pótlása is, ám ez a járművek már a témához szügyrevett tulajdonágai miatt továbbra sem oldható meg abszolút haszonnal. Nem beszélve a lóról vagy lóra szállás körülményeiről, melyek sokkal pozitívabb eredményt mutatnak a gépkocsiról vagy gépkocsira szállás gyakorlatával szemben.

²³ SZABADHEGY 1932. 41.

²⁴ SZAKONYI 1933. 222.

²⁵ SZAKONYI 1933. 226.

²⁶ Ehrlich Géza (1890–1968) a Ludovika Akadémia elvégzése után hadnagyként a m. kir. 9. honv. huszárezrednél kezdte meg szolgálatát 1911-től egészen 1917-es hadifogságáig. 1920-tól a 6. vegyesdandár anyagi vezérkari tisztje. 1925-től az önálló huszárszázd parancsnoka. 1933-tól a törzstiszti tanfolyamon gyorsanmozgó harcászatot oktat, majd az „I. Ferenc József” jászkun 1. huszárezred beosztottja. 1939 és 1941 között a 4. „Hadik” huszárezred parancsnoka. Rövid nyugállományú időszak után visszavették állományba többek közt hadosztályparancsnokként. Legmagasabb rendfokozat: vezérőrnagy (lov.) (1943). SZAKÁLY 2001. 87.

²⁷ EHRLICH 1933. 70.

Wagner János írásában ugyan legfőképp a motorizált alakulatokkal foglalkozik, de a cikke vegyesen felállított seregtestekről szóló részében egyértelműen elismeri a gépesített erők lovassággal való együttműködésének szükségességét.²⁸

Ehrlich Géza alezredes 1935-ös rövid írásában²⁹ az öt főfegyvernem³⁰ egyikének tartja a lovasságot, nem pedig a gyorsanmozgó fegyvernem egyik elemének, ezzel is érzékeltetve annak fontosságát és egyedi, pótolhatatlan szerepét.

Nagy Bódog alezredes 1936-ban korábbi írását új tapasztalatokkal igyekezett kiegészíteni.³¹ A vezetékllovakat szerinte olyan kisharckocsikkal kell kiegészíteni, melyek géppuskája alkalmas legalább 180 fokos mozgásra, mivel a vezetékllovak védelme igen fontos feladat, így mozgékony és gyors védelemre van szükségük. A lovasroham esetén szintén a kisharckocsit tartja a legalkalmasabb támogató fegyvernek, sőt a légvédelem esetén is a kisharckocsi megfelelően átalakított változatát részesítené előnyben. A lovassági repülőek témájában leginkább csupán feleleveníti korábban írt cikkének elemeit. Érdeemes azonban a most tárgyalt tanulmány zárómondatát idézni: „A gyorsan mozgóok fejlődése a harcászatra: A nagyobb tér, kevesebb erő és rövidebb idő.”³²

Vitéz Nagy Vilmos tábornok³³ 1936-os írása³⁴, ahogyan a bevezetőben is leszögezi, az akkori álláspontokat összegzi, így a lovasság szempontjából sok újdonság nem fedezhető fel benne az eddig leírtakhoz képest, ám a lovasság – kerékpáros – motorizált gyalogos összehasonlítást kiválóan foglalja össze.

Köhler Ernő alezredes³⁵ a lovasság páncélos erőkkkel való kiegészítésének kérdésében eltérő véleményt mutat Nagy Bódog cikkével szemben, mivel szerinte nem csupán kisharckocsikkal kell megtámogatni a lovasságot, hanem szükség van erősebb páncélzattal bíró, ám ez által lassabb harckocsikra is. Egyaránt fontossá vált már ekkor a lovasság mozgékonyasága mellett annak tűzerejét is növelni.³⁶ A kisharckocsi ugyan jobban segíthet megőrizni a gyorsaságot, azonban akár támadófeladatok ellátásánál, akár felderítés vagy biztosítás közben véletlenszerűen erősebb páncélos kötelékekkel való harcérintkezés során nem nyújtott volna elegendő erőt a siker kifejlesztésére vagy az utóbbi elhárítására. Pongrácz József ezredes³⁷ a lovasságról és a páncélozott

²⁸ WAGNER 1935. 43.

²⁹ EHRLICH 1935. 520.

³⁰ Gyalogság, lovasság, tüzérség, páncélosok, légierő. A haditengerészet két okból nem kerülhetett be Ehrlich Géza válogatásába. Az egyik, hogy az külön haderőnem és nem fegyvernem – noha jelen esetben a légierőt is mint fegyvernemet említi a szerző. A másik ok, hogy a folyami Flotilla ekkor nem játszott akkora szerepet a m. kir. Honvédségben belül, mint a fentebb felsorolt „fegyvernemek”.

³¹ NAGY BÓDOG 1936. 39.

³² NAGY BÓDOG 1936. 48.

³³ Vitéz lőfő nagybacsoni Nagy Vilmos (1884–1976) a Ludovika Akadémia és a Hadiiskola elvégzése után több gyalogsági dandár vezérkari tisztjeként is szolgált, majd az első világháborút követően több honvédelmi majd hadügyminisztériumi beosztást is ellátott. Az újjáalakult m. kir. honvédségben tovább folytatta minisztériumi pályafutását, melynek csúcsa volt 1942–1943-as honvédelmi minisztersége. Legmagasabb rendfokozat: vezérezredes (gyal.) (1940). SZAKÁLY 2001. 246.

³⁴ NAGY VILMOS 1936. 2.

³⁵ Nemes Köllej Ernő (1936-ig Köhler) 1888–1971. A bécsújhelyi cs. és kir. katonai akadémia elvégzése után szolgálatát a cs. és kir. 12. huszárezrednél kezdte meg hadnagyi rendfokozattal. Az első világháború alatt 1917-es orosz hadifogságáig továbbra is ennél az ezrednél szolgált. 1925-től 1932-ig Szófiában tartózkodott, utóbb katonai attaséként. Hazatérte után az „I. Ferenc József” jász-kun 1. honv. huszárezred beosztottja. 1941 és 1942 között a gyorshadtest beosztott tábornoka. Legmagasabb rendfokozat: tábornok (1940) – vezérőrnagy (lov.). SZAKÁLY 2001. 192.

³⁶ KÖHLER 1936. 38.

³⁷ Vitéz szentmiklósi és óvári Pongrácz József (1886–1957) a pécsi honvéd hadapródiskola elvégzése után tiszthelyetesként a m. kir. 15. honv. gyalogezrednél kezdte meg szolgálatát. A világháború alatt a 9. honv. gyalogezredben szolgált, s őrnagyként fejezte be a háborút. Számos beosztás után 1936-tól a HM 8. osztályának

járművekről szóló cikkében³⁸ tovább árnyalja azokat a feladatokat, melyeket a páncélaútóknak és a kisharckocsiknak kell teljesíteniük a lovassági szervezetben. A páncélautót szerinte leginkább a felderítésnél érdemes alkalmazni, hiszen védettsége és terepjáró képessége előnyössé teszi a lovasság támogatására, míg a kisharckocsi inkább a harci felderítés során alkalmazható. Mindkét esetben a harcászati (közel-) felderítés kapcsán csekély szerepet szán a páncélozott járműveknek a lovassággal szemben. A kisharckocsikra továbbá a támadásnál (döntésnél) és rohamszerű harcfeleladatok során lenne kiemelt szükség.

Véleményem szerint a lovasság és az új kialakulóban lévő páncélos, gépkocsizó csapatok viszonyáról szóló írások, tanulmányok három főbb csoportra oszthatóak. Az első kategória képviselői a két fegyvernem közül egyértelműen a páncélos fegyvernemben látták a jövőt, a lovasságot csupán ideiglenes megoldásként kívánták fenntartani, amíg a technikai fejlődés túl nem mutat ezen a fegyvernemen. A probléma ezen érv képviselőivel, hogy rendkívül ingoványos talajon álltak, mivel rendkívül sok a feltételezés érvelésükben. Valóban a '30-as évek elejétől egyre gyorsabb iramú fejlődés volt észrevehető a páncélos-fejlesztésben, mégis sok hipotetikus elemet tartalmaztak.³⁹

A második kategória képviselői ezzel szemben a lovasság létjogosultsága mellett törtek lándzsát. Ez nem azt jelenti, hogy ne ismerték volna el a páncélos fegyvernem jelentőségét, és jövőbeni szerepét, azonban ebből nem következtek a lovasság teljes és végleges bukását. Több szempont alapján szemléltették, hogy a lovasság adottságait megtartva tökéletes kiegészítője és társa lesz a páncélos alakulatoknak. Megfigyelhető, hogy az ebbe a kategóriába eső írások főleg a '30-as évek folyamán keletkeztek, amikor már realisabban lehetett látni, hogy milyen irányba és milyen sebességgel halad előre a harcokcsi-fejlesztés. Érvelésükben is mondhatni földhözragadtabbak, nem vagy csak kevésbé bocsátkoztak feltételezésekbe a jövőt illetően.

A harmadik kategóriába tartozó írások már kevésbé csatlakoztak be a vitába, csupán a lovasság alkalmazásának és fejlesztésének mikéntjét boncolták. A vitát illetően egyértelmű, hogy a lovasság fennmaradását tartották realisnak, céljuk a fejlődés mikéntjének árnyalása volt, kiegészítő, kevésbé a viták középpontjába kerülő, de ettől függetlenül fontos kérdésekkel. Árányaiban a lovasságot támogató művek száma a legnagyobb (8 darab), míg csupán egy a lovasságot elutasító írás keletkezett ebben a témában.

A felhasznált tapasztalatok terén feltűnő, hogy két esetben írtak külföldi hadgyakorlatokról a szerzők, hogy alátámasszák álláspontjukat valós tapasztalatokkal is. A többi tanulmány főleg elméleti síkon ütközteti a két oldal érveit, azonban így is éppoly értékes műveknek számítanak.

Végeredményben elmondható, hogy egyértelműen fölényben volt az az elmélet, miszerint a lovasságnak lesz szerepe a jövő háborújában a páncélos seregtestek mellett, s ezt a lovasság háborús alkalmazása utólag alá is támasztotta. *

vezetője, majd a második világháború első éveiben a 5. vegyesdandár közigazgatási vezetője, egészen 1940-ben történő nyugdíjazásáig. Legmagasabb rendfokozata: gyalogsági tábornok (1939). SZAKÁLY 2001. 279.

³⁸ PONGRÁCZ 1937. 26.

³⁹ Nem véletlen a többes szám, noha annak ellenére, hogy az itt vizsgált témakörön belül, csupán egy prominens vélemény fogalmazódik meg egyértelműen a lovasság kárára, több más írás is osztja ezt a nézőpontot más területen is.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- BENE JÁNOS – SZABÓ PÉTER (2006): *A magyar huszár honvéd tisztikar*. Budapest, Heraldika Kiadó.
- BÍRÓ ÁDÁM – ÉDER MIKLÓS – SÁRHIDAI GYULA (2006): *A Magyar Királyi Honvédség külföldi gyártású páncélos harcjárművei. 1920–1945*. Budapest, Petit Real Könyvkiadó.
- BÍRÓ ÁDÁM – SÁRHIDAI GYULA (2012): *A magyar Királyi Honvédség hazai gyártású páncélos harcjárművei. 1914–1945*. Budapest, Petit Real Könyvkiadó.
- DOMBRÁDY LÓRÁND (1987): *A magyar királyi Honvédség 1919–1945*. Budapest, Zrínyi Katonai K.
- EHRlich GÉZA (1933): Lovasság – Korszerűség. *Magyar Katonai Szemle* (MKSZ) 3. évf. 11. szám.
- EHRlich GÉZA (1935): Melyik a jelenkor legfontosabb fegyverneme? MKSZ 5. évf. 9. szám.
- G. K. (1928): Lovasság és motorizálás. *Magyar Katonai Közlöny* (MKK) 16. évf. 3. szám.
- KÖHLER ERNŐ (1936): Korszerű lovasság. MKSZ 6. évf. 7. sz.
- NAGY BÓDOG (1927): A lovasság és a korszerű mozgékony harcgépek. MKK 15. évf. 1. sz.
- NAGY BÓDOG (1932): A lovasság és a korszerű mozgékony harcgépek. MKSZ 2. évf. 2. sz.
- NAGY BÓDOG (1936): Lovasság és a korszerű gyorsanmozgó tűzgépek. MKSZ 6. évf. 1. sz.
- NAGY VILMOS (1936): A gyorsan mozgó seregtestek. MKSZ 6. évf. 4. sz.
- PONGRÁCZ JÓZSEF (1937): Lovasság együttműködése páncélgépkocsival és kisharckocsival. MKSZ 7. évf. 10. sz.
- STIELLY WALTER (1928): Lovas seregtestek a múltban és jövőben. MKK 16. évf. 5. sz.
- SZABADHEGY ISTVÁN (1932): Lovas seregtestek pótlása mechanikus alakulatokkal. MKSZ 2. évf. 10. sz.
- SZAKÁLY SÁNDOR (2001): *A magyar katonai felsővezetés. 1938–1945*. Budapest, Ister K.
- SZAKONYI LAJOS (1933): Ló és motor. MKSZ III. évf. 4. sz.
- WAGNER JÁNOS (1935): Gyorsanmozgó seregtestek. MKSZ V. évf. 9. sz.